

DEAN SAVIĆ*

Mjesto i uloga policijskih snaga u međunarodnim intervencijama

Hrvatsko policijsko sudjelovanje u mirovnoj misiji NATO/ISAF u Afganistanu

Sažetak

Strateško planiranje međunarodnih intervencija treba biti usmjereno prema uklanjanju uzroka, a ne posljedica ugrožavanja sigurnosti. To do sada nije bio slučaj što se ogleda u nepostojanju jasnih planova i pravila misija, neadekvatnim procjenama kadrovskih, materijalnih i financijskih potreba nužnih za obnovu lokalnih policijskih snaga, te lošoj međusobnoj koordinaciji međunarodnih aktera uključenih u intervenciju. Neplansko djelovanje redovito rezultira ili pasivnošću međunarodnih policijskih snaga ili provođenjem improviziranih projekata dvojbene vrijednosti. Na taj način nije moguće pristupiti izgradnji policije koja će moći učinkovito suzbijati terorizam, pobunu ili kriminal bilo koje vrste. Stoga treba težiti izgradnji lokalnih policijskih snaga koje će odlikovati zakonito i legitimno postupanje. Krajnji cilj je stjecanje naklonosti domaćeg stanovništva kojeg treba štiti i služiti mu u punom smislu tih riječi. To ne može biti kratkoročni projekt niti dio izlazne strategije. Samo je na taj način borba protiv asimetričnog protivnika u konačnici može biti uspješna.

Ključne riječi: NATO, ISAF, EUPOL, mirovna misija, Afganistan, hrvatski policijski savjetnici.

UVOD

Pozicija policijskih snaga u međunarodnim intervencijama je vrlo važna tema kojoj se posvećuje sve veća pažnja. Do sada se prilikom planiranja pojedinih operacija nije dovoljno vodilo računa o koracima koje je potrebno poduzimati nakon početnih faza intervencije, bilo da se radilo o uspostavi, izgradnji, održavanju ili nametanju mira. Međunarodni akteri u svojim su strategijama rijetko kada jasno definirali svoje ciljeve, te su olako pretpostavljali da će konvencionalna sredstva biti dostatna za rješavanje problema koji su se neizbježno pojav-

* dr. sc. Dean Savić, voditelj Službe organiziranog kriminaliteta PNUSKOK-a, te viši predavač na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu.

ljivali nakon svakog vojnog angažmana. Ako se ne uspije uspostaviti red i mir, postavlja se pitanje je li glavni cilj intervencije uopće postignut. Isto tako, moguće je dvojiti je li svrgavanje nekog režima samodostatni cilj najviše razine, ili je potrebno dalekosežnije promišljanje kako *pobjeda* u konačnici ne bi postala *porazom* zbog beskonačnog trajanja operacija uz bezuspješne pokušaje uspostave sigurnosti vojnim sredstvima. Takvo stanje najbolje oslikava sljedeća prispodoba:

Kad nečisti duh iziđe iz čovjeka, luta pustim mjestima tražeći pokoja. Ali ga ne nalazi. Tada veli: 'Povratit ću se u svoju kuću iz koje sam izišao.' Kad stigne, nađe kuću praznu, pometenu i uređenu. Tada ode i uzme sa sobom sedam drugih duhova, gorih od sebe, te uđe i tu se nastani. Tim bude posljednje stanje onoga čovjeka gore od prvoga. Tako će biti i ovome pokvarenom naraštaju. (Mt. 12,43-45)

Dakle, nije dovoljno rušiti nepoćudne režime, uklanjati njihove dionike i isticati zastave pobjede, već je nužno popuniti sigurnosni vakuum koji nastaje nakon svake intervencije i tako prevenirati daljnje ugrožavanje sigurnosti. To je moguće samo uz prethodno sveobuhvatno strateško planiranje.

Američki autori Bayley i Perito (2012) sjajno analiziraju nedostatke dosadašnjih strategija vođenja mirovnih operacija u segmentima koji se odnose na uspostavu učinkovite i održive lokalne vlasti, odnosno na obnovu policijskih snaga koje su, zapravo, ključne za uspostavu i održavanje javne sigurnosti. Zaključci njihove studije poslužiti će kao predložak za analizu mjesta i uloge hrvatskih policijskih službenika u mirovnoj misiji u Afganistanu u razdoblju od 2005. do 2007. godine. Na temelju spomenutih zaključaka i provedene analize bit će obavljeno anketiranje hrvatskih policijskih savjetnika koji su u navedenom periodu radili u mirovnoj misiji u Afganistanu. Za obradu ove teme bit će rabljena deskriptivna metoda, metoda studije slučaja i metoda anketiranja.

1. BAYLEYEVA I PERITOVA STUDIJA O ULOZI POLICIJE U MEĐUNARODNIM INTERVENCIJAMA

Kako bi se moglo odgovoriti na pitanje kako izgraditi ili obnoviti policijske snage koje će biti u stanju uspostaviti i održavati zadovoljavajuću razinu sigurnosti, Bayley i Perito obrađuju niz problema u svezi s:

- ulogom policije u suzbijanju nasilja i aktivnostima koje je na tom polju potrebno poduzimati
- podjelom rada između vojske i policije
- načinom obuke policijskih snaga u smislu pružanja potpore stabilnoj i održivoj samoupravi
- reformama na najvišoj državnoj razini koje bi policiji omogućile da daje svoj doprinos demokratskom razvoju društva
- mjerama koje bi međunarodna zajednica trebala poduzeti kako bi povećala uspješnost reforma sigurnosnog sektora u postkonfliktnim okruženjima.

Na temelju analize intervencija u Iraku i Afganistanu, autori zaključuju kako u tim slučajevima nije načinjen plan stabilizacije stanja sigurnosti nakon suzbijanja organiziranog vojnog otpora. Isto tako su podcijenjene kadrovske, materijalne i financijske potrebe nužne

za učinkovitu obnovu loše osposobljene lokalne policije koja je uživala slab ugled među stanovništvom. Primijećena je nedovoljna koordinacija među članicama koalicije koje su bile uključene u intervenciju.

Na temelju dosadašnjih iskustava s angažiranjem policije u postkonfliktnim intervencijama u Panami, Somaliji, Bosni i Hercegovini, te na Haitiju i Kosovu, zaključeno je kako lokalna policija obično nije u stanju učinkovito obavljati policijske zadaće, a u slučajevima kada intervencijske snage nisu uspjele postići stabilnu sigurnosnu situaciju izgubljena je potpora javnosti čime je bio ugrožen i uspjeh misije. Primijećeno je da vojska nije mogla obavljati policijske zadaće te je uključivanje policijske komponente bilo nužno kako bi se spriječilo bezakonje, uspostavio javni red i mir, te ubrzala obnova lokalnih policijskih snaga. Vrlo važan zaključak donesen je u svezi s potrebom da se međunarodne policijske snage na teren ne upućuju bez detaljnog plana misije. Isto tako je naglašeno kako bi se lokalne policijske snage trebala tretirati kao civilne snage odgovorne za provedbu zakona, a ne kao pomoćne ili paravojne postrojbe. Obuku lokalne policije trebalo bi obavljati iskusno osoblje policijskih akademija, a ne vojni policajci ili strani policijski službenici s izvršnim ovlastima. S tim u svezi upozoreno je kako se policijskoj obuci treba pristupiti promišljeno, a ne brzopleto te da ona ne može biti dio izlazne strategije. Ističe se kako je policijsko djelovanje temeljni dio upravljanja državom te da lokalna vlast toga mora postati svjesna. Da bi se to postiglo nužan je i diplomatski pritisak, jer obuka i materijalna sredstva sami po sebi nisu dovoljni.

Glede uloge policije u suzbijanju terorizma, pobune i kriminala iznesen je zaključak kako je od presudne važnosti suradnja s javnošću i pridobivanje njezine potpore. Ta se potpora ne može pridobiti silom, već služenjem zajednici. To u prvi plan stavlja strategiju učinkovitog i legitimnog policijskog djelovanja uz uporabu manje nasilnih metoda pri rješavanju sigurnosnih problema. Osigurati učinkovitu zaštitu, a pri tome se ne otuđiti od stanovništva kojeg se štiti, najveći je izazov s kojim je potrebno suočiti se.

Kako bi policijske snage mogle obavljati svoju središnju ulogu u suzbijanju terorizma, pobune i kriminala nužno je da budu dobro izvježbane. Stoga je ponuđen konkretan prijedlog prema kojem bi obuka trebala trajati najmanje 26 tjedana (šest mjeseci). Dobro izvježbana policija temelj je na kojoj počiva legitimitet vlasti, što zahtijeva specijaliziranu edukaciju i izgradnju povoljnih uvjeta u čitavom sustavu zaduženom za unutarnje poslove.

Međutim, analizom je ustanovljeno kako se policijska obuka u mirovnim operacijama obavlja krajnje netransparentno. Planovi edukacije uglavnom su nedostupni i ne rabe se kao pomoć prilikom planiranja novih misija ili kao smjernice za buduće djelovanje. Isto tako, ni jedan plan nije prošao relevantnu stručnu evaluaciju. Dosadašnji programi su osobito važnim smatrali obuku u svezi s obavljanjem borbenih operacija i samozaštitom policijskih službenika, a ne legitimno policijsko djelovanje. Ključni nedostatak uočen je u svezi s kadrom zaduženim za obuku lokalne policije. On i sam nije bio dovoljno osposobljen za izradu nastavnih planova i pedagoški pristup obuci, te nije bio pripremljen da nastavu prilagodi lokalnim uvjetima.

Da bi obuka policijskih snaga bila svrsishodna potrebno je preoblikovati sustav u sklopu kojeg te snage djeluju, prije svega ministarstvo zaduženo za unutarnje poslove, ali i čitav pravosudni sustav. Ako su tijela koja podupiru policiju, državno odvjetništvo i sudove disfunkcionalna, korumpirana ili politizirana, svi naponi usmjereni prema obuci bit će od male koristi.

Na kraju autori daju preporuke o tome kako unaprijediti sustav izgradnje i preobliko-

vanja policijskih snaga. Te su preporuke upućene mjerodavnim političkim razinama u Sjedinjenim Američkim Državama, ali imaju i univerzalnu vrijednost, jer upućuju na moguće načine uspješnijeg angažiranja šire međunarodne zajednice u međunarodnim intervencijama. Pri tome Bayley i Perito ponovno ističu ključnu ulogu policije u obnovi stabilne, učinkovite i demokratske države, te naglašavaju kako strane policijske i vojne snage ne mogu zamijeniti lokalne vlasti i u njihovo ime pridobiti naklonost stanovništva. Zadobivanje naklonosti vlastitih građana ključno je u borbi protiv terorizma, pobune i svih vrsta kriminala.

2. SUDJELOVANJE HRVATSKIH POLICIJSKIH SAVJETNIKA U MIROVNOJ MISIJI NATO/ISAF U AFGANISTANU, POKRAJINA BADAKHŠAN

Međunarodne snage za sigurnosnu potporu (*International Security Assistance Force – ISAF*) naziv je za misiju Sjevernoatlantskog saveza (NATO-a) u Afganistanu koja djeluje na temelju Rezolucije 1386 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija iz prosinca 2001. godine. Misija je u početku bila usmjerena na područje Kabula, da bi krajem 2003. bila proširena na cijelu zemlju. Pripadnici hrvatskih oružanih snaga sudjeluju u misiji ISAF od početka 2003. godine, a civilna komponenta od početka 2005. kao dio njemačkog Pokrajinskog tima za obnovu (*Provincial Reconstruction Team – PRT*) u Fajzabadu, pokrajina Badakhšan.

Hrvatski civilni tim sastojao se od diplomata i policajaca koji su formalno djelovali zajedno. No u stvarnosti hrvatski policijski savjetnici provodili su aktivnosti u suradnji s njemačkim kolegama. Njemačka je bila vodeća nacija u obuci i opremanju policije zbog svoje uloge u organiziranju afganistanskih policijskih snaga tijekom 1960-ih i 1970-ih godina, u razdoblju prije sovjetske okupacije. Njemački policijski projekt (*German Police Project – GPP*) bio je aktivan do sredine 2007. kada s radom započinje Policijska misija Europske unije u Afganistanu (*European Union Police Mission in Afghanistan – EUPOL Afganistan*), na temelju odluke o objedinjavanju svih stranih policijskih snaga u Afganistanu u skladu sa *Zajedničkom akcijom o uspostavi EUPOL-a Afganistan* pod vodstvom Europske unije. Hrvatski policajci tada se i formalno izdvajaju iz nacionalnog civilnog tima i nastavljaju djelovati u sklopu EUPOL-a.

Hrvatsko policijsko sudjelovanje u Afganistanu u daljnjoj će analizi biti promatrano u svezi s angažmanom na području Badakhšana, od početka 2005. do sredine 2007. godine i uspostavljanja EUPOL-a. U tom je razdoblju u PRT-u Fajzabad djelovalo ukupno osam policijskih savjetnika: Dario Dudas, Ivan Odeljan, Zdravko Varzić, Dean Savić, Ivan Petrović, Zlatko Miletić, Igor Kušan i Tomislav Medić. Njihov mandat okvirno je trajao po deset mjeseci, uz određena produljenja ili skraćivanja u pojedinim slučajevima. Policijski timovi u načelu su brojili dva do tri službenika. U kraćim periodima u misiji se nalazio samo jedan policajac, posebice u vrijeme izmjene timova. Na taj se način željelo osigurati preklapanje u mandatima kako bi iskusniji policijski savjetnici izravno na terenu uveli u posao novopridošle službenike. Jednako tako su funkcionirali timovi njemačkih policijskih savjetnika koji su u PRT-u Fajzabad djelovali u sklopu Njemačkog policijskog projekta (GPP) čije je sjedište bilo u Kabulu.

Mjesto i uloga hrvatskih policijskih snaga u pokrajini Badakhšan bit će analizirani na temelju glavnih zaključaka studije koju su proveli Bayley i Perito, a koji su rezimirani u prethodnom poglavlju.

2.1. Plan stabilizacije stanja sigurnosti

U svezi s međunarodnom intervencijom u Afganistanu potpuno se možemo složiti s tvrdnjom prema kojoj saveznicima nisu imali pripremljeni plan stabilizacije stanja sigurnosti nakon suzbijanja organiziranog vojnog otpora. No u odnosu na sjeveroistočni dio Afganistana u kojem se nalazi pokrajina Badakhšan to i nije bilo presudno. Naime, to se područje nalazilo pod kontrolom Sjevernog saveza koji je uspješno pružao otpor talibanskom režimu. Vođu spomenutog saveza Ahmeda šaha Masuda ubili su talibani u samoubilačkom bombaškom napadu 9. rujna 2001., dva dana prije terorističkog napada na Sjedinjene Američke Države. S obzirom na to da je ubrzo uslijedila vojna intervencija i rušenje talibanskog režima, sigurnosna situacija u sjeveroistočnim područjima nije se nakon atentata mogla značajnije promijeniti. Stoga savezničke vojne operacije nisu stvorile sigurnosni vakuum pa nepostojanje dugoročnog stabilizacijskog plana nije ni moglo imati većih negativnih utjecaja kao što je to bio slučaj u odnosu na ostatak zemlje.

2.2. Plan i pravila misije

Većina problema s kojima su se hrvatski policijski savjetnici susretali u Badakhšanu, odnosno glavni uzrok njihove smanjene učinkovitosti jest u činjenici što nije postojao detaljan plan misije niti su bila razrađena jasna pravila u svezi s postupanjem na terenu i u svezi s odnosom prema drugima akterima. Nekoliko kratkih razgovora (*briefing*) prije odlaska u misiju dali su općenitu sliku o uvjetima na terenu i bili su vrlo korisni u smislu "snalaženja i preživljavanja", no nisu mogli nadoknaditi nedostatak jasnog plana i utvrđenih (pisanih) pravila misije. Takva situacija u početku je primorala policijske službenike na improviziranje kako bi njihovo sudjelovanje u mirovnoj misiji imalo smisla. U tome su bili relativno uspješni. U kasnijim fazama misije situacija u svezi s planom i pravilima postupanja se popravila.

Njemački policijski savjetnici također nisu bili upućeni u misiju s kvalitetnim planom. No djelovali su na temelju pravila i instrukcija koje su dobivali iz svoje središnjice. Djelovanje u uvjetima nepostojanja jasnog plana s jedne, te postojanje strogih pravila misije s druge strane (koje je nametala udaljena birokracija bez stvarnog doticaja sa stanjem na terenu), rezultirali su nedovoljnom učinkovitošću njemačkih policajaca u segmentu zadobivanja naklonosti lokalne policije i građana.¹ Budući da su Nijemci imali znatna financijska sredstva, pokazali su učinkovitost u realizaciji drugih vrsta projekata (gradnja objekata, nabavka opreme, opismenjavanje policijskih službenika i sl.).

2.3. Procjena kadrovskih, materijalnih i financijskih potreba

Iako je Badakhšan jedna od najslabije razvijenih pokrajina u Afganistanu, snage Afganistanske nacionalne policije (*Afghan National Police – ANP*) koje su tamo formirane nisu

¹ Primjerice, njemačka pravila strogo su branila bilo kakav izlazak iz vojnog kampa u slučajevima pogoršanja sigurnosne situacije. U normalnim uvjetima mogli su izlaziti samo u teškim blindiranim terenskim vozilima. S obzirom na loše stanje badakhšanskih cesta to im je praktički onemogućilo bilo kakvo putovanje na relacijama dužim od pedesetak kilometara. Stoga su svoje aktivnosti ograničili na glavni grad pokrajine i okolna naselja. Hrvatski policijski savjetnici nisu imali takvih ograničenja, jer jednostavno nije ni bilo pravila koja bi ih sputavala u djelovanju.

ostavljale potpuno loš dojam. U svojim su redovima imale djelatnike koji su bez problema međusobno surađivali iako su u doba sovjetske okupacije ratovali na suprotnim stranama. Neki službenici završili su određene programe policijske obuke u zemlji ili inozemstvu, primjerice u ruskim policijskim akademijama. Isto tako, radilo se o ljudima sa zavidnim ratnim iskustvom i ugledom u zajednici te s čvrstim vezama s paravojnim i plemenskim vođama. Doduše, razina korupcije bila je visoka, ali uobičajena za to područje i ponajviše uvjetovana kulturološkim faktorima. Stoga se ne bi moglo reći da se posve radilo o loše osposobljenoj policiji koja je uživala slab ugled među stanovništvom, posebice ako promatramo njezinu jezgru i časnički kadar.

S druge strane, niži službenici bili su uglavnom nepismeni i neosposobljeni za obavljanje policijskog posla. Njihovi nadređeni su ih tretirali kao "vojnike" za izvršavanje jednostavnijih policijskih ili, bolje rečeno, sigurnosnih zadaća. Unatoč tome uživali su zadovoljavajući ugled među stanovništvom, budući da se mahom radilo o domaćim ljudima koji, s obzirom na vrstu posla koji su obavljali, nisu ni mogli otuđiti se od zajednice.

Materijalni i financijski uvjeti u kojima je policija radila bili su na niskoj razini. Pojedini službenici bili su zakinuti za dio svojih ionako niskih mjesečnih primanja koji su zadržavale osobe o kojima je ovisilo njihovo zaposlenje u policijskoj službi. Naoružanje i oprema bili su zastarjeli ili ih nije ni bilo dovoljno. Policijske postaje nisu zadovoljavale osnovne standarde gradnje. Službenih vozila i rezervnih dijelova za vozila nije bilo dovoljno, a nedostajalo je alternativnih načina transporta u predjelima gdje se vozila nisu mogla koristiti zbog teških terenskih uvjeta.

U svezi s prethodno navedenim ne može se reći kako su podcijenjene kadrovske, materijalne i financijske potrebe lokalne policije, već se može zaključiti da one uopće nisu ni procijenjene. Voditelji Njemačkog policijskog projekta (GPP) u Kabulu neformalno su ohrabivali hrvatske policijske savjetnike da što više putuju pokrajinom i vrše evaluaciju isturenih policijskih postaja, budući da njemački savjetnici u Fajzabadu to nisu činili zbog strogih pravila misije koja su im branila putovanja u uvjetima pogoršanja sigurnosne situacije (što se nije odnosilo na hrvatske policajce), te zbog nedostatka osobnog interesa za provođenje takvih aktivnosti. Stoga se procjena potreba obavljala *ad hoc*, koliko su to uvjeti dopuštali.

S obzirom na takav neplanski način djelovanja, projekti nisu ni mogli biti osmišljeni na temelju kvalitetno izrađene prosudbe. Radilo se "vatrogasno" u skladu s postojećim kapacitetima i inovativnim idejama policijskih savjetnika do kojih su dolazili neposredno na terenu. U skladu s time značajniji projekti koji su u početku pokrenuti bili su izgradnja glavnog stožera pokrajinske policije u Fajzabadu, nabavka konja i pripadajuće opreme za potrebe granične policije u Iškašimu, izgradnja nekoliko ispostava prometne policije na najvažnijem pokrajinskom prometnom pravcu, te organiziranje radionica na kojima se vršila edukacija o nekim osnovnim policijskim temama. U kasnijim fazama misije provedene su aktivnosti u svezi sa zapošljavanjem žena u lokalnoj policiji te opismenjavanjem policijskih službenika. Takve projekte dobro je prihvatila lokalna policija, ali su bili samo kap u moru stvarnih potreba.

2.4. Koordinacija među akterima misije

Slaba koordinacija među akterima uključenim u intervenciju bila je vidljiva na svim razinama i u svim segmentima djelovanja, i na državnoj razini i na lokalnim razinama, uk-

Ilučujući i Badakhšan. S tim u svezi možda je najbolje dati nekoliko konkretnih, slikovitih primjera. Tako se, budući da učinkovitost policije bez kvalitetnog djelovanja državnoodvjetničkog, sudskog i penalnog sustava nema preveliku vrijednost, moglo očekivati da će se Italija, koja je preuzela odgovornost za pravosuđe, istodobno aktivnije uključiti u reforme. Međutim, njezina prisutnost na terenu u pokrajini nije bila primjetna. To je primjer koji upozorava na nekoordiniranost između različitih nacija koje su bile uključene u intervenciju.

Može se navesti primjer kako njemačka vojna komponenta Pokrajinskog tima za obnovu u Fajzabadu nije bila zainteresirana za bilo kakve aktivnosti u svezi sa suzbijanjem proizvodnje opijumskog maka na području Badakhšana, budući da bi se takvim angažmanom izgubila potpora velikog dijela stanovništva koji je od uzgoja te kulture živio.² S druge strane, jedan njemački policijski savjetnik smatrao je kako bi s tim u svezi trebalo nešto poduzeti pa je na svoju ruku fotografirao sporne nasade. Time je samo uspio isprovocirati da mu se onemoguću sudjelovanje na daljnjim koordinativnim sastancima civilne i vojne komponente, iako mu radnja koju je poduzeo nije bila formalno zabranjena pravilima misije. To ilustrira neusklađenost između aktera iz različitih struktura unutar nacionalnih kontingenata.

Nastavljajući se na prethodni primjer može se navesti kako su hrvatski policijski savjetnici "zdravorazumski" smatrali kako borba protiv proizvodnje droge nije dio njihovog mandata s obzirom na okolnosti u kojima se djelovalo. Takvo stajalište jasno su izložili novopridošlom voditelju njemačkoga policijskog tima koji ga je primio na znanje, ali je svejedno poduzeo spomenutu akciju. Taj je primjer ilustracija za neusklađenosti koje se pojavljuju između međunarodnih aktera zaduženih za istu vrstu posla, što može prouzročiti ozbiljne probleme. S tim u svezi može se navesti i primjer kako je njemačka jedinica zadužena za upućivanje policijskih savjetnika u mirovne misije odlučila organizirati tečaj iz osnova kriminalistike za lokalne policijske časnike, iako su trebali biti upoznati s činjenicom da su identični sadržaji već obrađeni kroz radionice koje su organizirali hrvatski policijski savjetnici. Usprkos tome tečaj je održan. Instruktori koji su samo zbog toga doputovali iz Njemačke priznali su kako je u tome nedostajalo koordinacije, jer su morali ispredavati već dijelom apsolvirane teme, čime su utrošena znatna financijska sredstva koja su se mogla primjerenije iskoristiti.

I na kraju može se navesti primjer kako su hrvatski diplomati, pozivajući se na vodeću ulogu Ministarstva vanjskih poslova u misiji, smatrali kako im samim time pripada i uloga voditelja hrvatskoga nacionalnog tima, odnosno da su i u stvarnosti neposredno nadređeni hrvatskim policijskim savjetnicima. Nisu mogli prihvatiti stav prema kojem policajci samo formalno primaju plaće i druge pogodnosti preko MVP-a, a da stvarno djeluju neovisno, odnosno u suradnji s njemačkim kolegama, te da i dalje izravno odgovaraju Ministarstvu unutarnjih poslova. Takva situacija nije im bila logična, jer bi u tom slučaju bili nadređeni "sami sebi".³ Smatrali su kako bi hrvatski nacionalni tim trebao djelovati kao "malo veleposlanstvo ili konzulat". Na taj način uloga hrvatskih policijskih savjetnika bila bi svedena na pružanje tjelehoraniteljskih i šoferskih usluga formalnom voditelju nacionalnog tima. To nije bilo prihvatljivo, između ostalog i zbog mogućeg stavljanja u drugi plan policijskog dijela posla. Stoga su njemački partneri poduzeli inicijativu za pozicioniranje hrvatskoga policij-

² Borba protiv proizvodnje droge koordinirana je na državnoj razini uz primjenu snaga (često osoblja privatnih kompanija) koje su djelovale po principu "uništi i bježi".

³ U PRT-u, Fajzabad, izmjenjivao se po jedan djelatnik Ministarstva vanjskih poslova tijekom cijelog trajanja misije.

skog tima unutar Njemačkog policijskog projekta. Sukobi s tim u svezi trajali su određeno vrijeme, ali su postali bespredmetni nakon objedinjavanja djelovanja svih policijskih snaga u sklopu misije EUPOL-a.

Opisani problemi samo su ilustracija nedovoljne razine usklađenosti između pojedinih aktera i izravna su posljedica nedostatka kvalitetnih planova stabilizacije i definiranih pravila misije.

2.5. Učinkovitost lokalne policije, vojske i međunarodnih snaga u obavljanju policijskih zadaća

S obzirom na to da sigurnosna situacija na području Badakhšana nije bilo pretjerano složena, učinkovitost lokalne policije i vojske rijetko kada je bila na kušnji. Međunarodne vojne snage su glavninu svojih aktivnosti usmjeravale na gradnju lokalne infrastrukture pri čemu je bilo tek povremenih nesnalaženja zbog nedovoljnog poznavanja lokalnih običaja i kulture.⁴ Preostali dio aktivnosti odnosio se na samozaštitu, patroliranje i pružanje pomoći zbog vremenskih nepogoda i prirodnih katastrofa, te osiguravanje uvjeta za djelovanje civilne komponente. Aktivnosti međunarodnih policijskih savjetnika ponajprije su se bazirale na realizaciji ranije spomenutih projekata (v. t. 2.3.). Operativno savjetovanje lokalne policije bilo je u drugom planu ili se uopće nije provodilo.

Ako promatramo odnos lokalne policije prema svojim temeljnim zadaćama kroz dostupnost, kooperativnost, pravednost i uljudnost, možemo primijetiti da se u uvjetima relativno stabilne sigurnosne situacije bilo kakvo policijsko djelovanje može okarakterizirati uspješnim. Ako je policija dio zajednice u kojoj djeluje i iz koje proizlazi kooperativnost, pravednost i uljudnost, ne bi trebale predstavljati problem. Raširena korupcija može narušiti pravedan i jednak odnos prema svim građanima, ali u slabo razvijenim društvima ona se još uvijek podrazumijeva. Dostupnost je teže ostvariva, ali prije svega u pogledu mogućnosti brzog pružanja pomoći na većim udaljenostima zbog nedostatka vozila i sredstava za komuniciranje na daljinu.⁵ Kapaciteti provođenja kriminalističkih istraživanja bili su na rudimentarnoj razini u pogledu osiguranja materijalnih dokaza, ali to je bilo razumljivo s obzirom na uvježbanost i opremljenost kriminalističkih istražitelja i drugih pratećih službi. No to se na neki način uvijek moglo kompenzirati drugim istraživačkim tehnikama i oslanjanjem na informatore i svjedoke.

Međunarodna vojna komponenta nije pokazivala naročitu učinkovitost kad je bila u prilici baviti se pojedinim oblicima policijskih aktivnosti. Njezina želja za tješnjom suradnjom s lokalnom policijom u smislu organiziranja zajedničkih ophodnji ili kontrolnih punktova, bila je ponajprije motivirana uspostavljanjem boljeg odnosa s lokalnim stanovništvom, što je načelno dobra strategija. Međutim, poduzimanje takvih operativnih aktivnosti

⁴ Već je poslovičan primjer izgradnja vodovoda koji je trebao poboljšati životne uvjete lokalnom stanovništvu. No, žene su ga vrlo brzo onesposobile, jer je nekima od njih odlazak po vodu bio jedan od važnijih oblika društvenog života, odnosno prilika da izađu iz kuće i druže se s prijateljicama.

⁵ Jedan policijski časnik požalio se tijekom radionice o osiguranju mjesta događaja kako je sve to što ih se uči dobro, ali da on, primjerice, nema mogućnosti pozvati upomoć ako ga netko napadne u njegovu domu, jer nema telefon. Nimalo ga nije utješio odgovor kako će njegovi kolege bar biti obučeni pravilno postupati na mjestu događaja kad već tamo ne mogu stići na vrijeme kako bi spriječili kazneno djelo ubojstva (Savić, 2009:32).

samo povremeno ili prigodno ne donosi naročitu korist. Isto tako, moglo se primijetiti kako vojni zapovjednici razmišljaju kratkoročno, u gabaritima svojih šestomjesečnih rotacija. Stoga nisu bili naročito zainteresirani da, primjerice, kvalitetnom forenzičnom obradom mjesta odakle su povremeno vršeni raketni napadi i proaktivnim operativnim pokrivanjem terena spriječe napade i otkriju počinitelje. Takvih je napada bilo svega nekoliko po mandatu i činilo se kako ih vojni zapovjednici percipiraju kao prihvatljivi rizik, posebice što ni u jednom incidentu, na sreću, nije bilo žrtava.

Međunarodna policijska komponenta također se nije iskazala naročitom policijskom učinkovitošću, ako se zanemari uspješnost u provođenje ranije spomenutih projekata. No postavlja se pitanje je li uopće bilo moguće kvalitetnije djelovati u uvjetima u kojima je improvizacija glavna odlika postupanja, te kada se radi bez jasnog plana i preciznih (pisanih) pravila. Policijski savjetnici uglavnom su njegovali dobre odnose s lokalnom policijom i stanovništvom, što je ključna odlika dobrog policijskog postupanja i temelj za učinkovitu borbu protiv terorizma, pobune i svih oblika kriminala.

2.6. Obuka badakhšanske policije

Iako se s obukom pokrajinske policije započelo kao s *ad hoc* projektom, na koncu je to bila možda najuspješnija aktivnost hrvatskih policijskih savjetnika u Badakhšanu. No, taj su projekt karakterizirale brojne manjkavosti svojstvene međunarodnom angažmanu u gotovo svim mirovnim misijama. Obuku nije provodilo izučeno osoblje, a u njoj su jednim manjim dijelom sudjelovali i vojni policajci. Štoviše, zapovjednik vojne komponente jednom je prilikom predložio svojevrstu terensku mentorsku obuku u koju bi vojska bila izravnije uključena. To je odbijeno uz stajalište da je moguće zajedničko operativno postupanje međunarodnih vojnih snaga i lokalne policije, pri čemu policijski savjetnici mogu pomoći da se uspostavi inicijalni kontakt između mjerodavnih časnika, ali da se obuka može izvoditi samo u kontroliranim uvjetima.⁶

Obuci se nije pristupilo promišljeno, policijskim savjetnicima nisu bili dostupni planovi edukacije⁷ niti se od njih zahtijevalo da ih izrade, a plan provođenja radionica nije prošao nikakvu stručnu evaluaciju. Prilikom predavanja asistirali su lokalni prevoditelji koji nisu bili dovoljno upoznati s materijom te, kao i sami predavači, nisu vladali engleskim jezikom na visokoj razini.⁸ Sve u svemu, radilo se o improviziranom projektu u koji se ušlo s namjerom da ga se kroz određeno vrijeme doradi i na taj način možda osmisli cjelovitiji program obuke.

S druge strane, pozitivno je to što tijekom obuke naglasak nije stavljan samo na obavljanje borbenih operacija i samozaštitu policijskih službenika, već na legitimno policijsko djelovanje. Nastava je bila dobrim dijelom prilagođena lokalnim uvjetima i kulturi te su je

⁶ Takav je stav zauzet zato što se neobučeni policajci gurnuti u terensku obuku ne oslanjaju dovoljno na vlastite snage, već na vojne mentore koji im u kritičnim situacijama uglavnom ne bi bili od velike pomoći. Kao primjer za to može se navesti otmica nekolicine afganistanskih policajaca na jednom blokadnom punktu u Kabulu pred očima njihovih vojnih "mentora" koji nisu ni stigli reagirati iz sigurnosti borbenoga oklopnog vozila.

⁷ Štoviše, rukovoditelj hrvatske ustrojstvene jedinice zadužene za mirovne misije odbio je ustupiti materijale koje je izradio tijekom svoga angažmana u misiji na Kosovu pod izlikom da se radi o "osobnom vlasništvu".

⁸ Tijekom jedne radionice "plastični" odnosno "reljefni otisci prstiju" prevedeni su kao "otisci prstiju na plastičnim bocama" (Savić, 2009:31).

zbog toga dobro prihvatili afganistanski policajci. Polaznici radionica su tijekom izlaganja o različitim temama stjecali osnovne informacije o važnosti zakonitog, pravednog i učinkovitog policijskog djelovanja kao temelja za izgradnju stabilne i demokratske države. Njihovo prisustvo na nastavi "nagrađivano" je diplomama i svojevrsnim "đačkim knjižicama" s fotografijama polaznika i popisom tema koje su odslušali. U pokrajini u kojoj nije bilo osobnih isprava takvi su "darovi" bili rado prihvaćani pa su se policijski službenici drage volje odazivali pozivima za sudjelovanje. Isto tako, izrađivani su svojevrsni ilustrirani edukativni materijali s osnovnim sadržajima koji su bili tema predavanja kao podsjetnik koji je mogao dobro poslužiti u svakodnevnom poslu (v. Savić, 2009:30-39).

Stoga se, zbog pobrojanih dobrih strana ovog projekta, može rezimirati kako je on ipak bio svrhovit. To su potvrđivale povratne informacije polaznika, te rezultati testiranja policijskih časnika koja su provodile američke agencije u suradnji s nacionalnim ministarstvom zaduženim za unutarnje poslove. Radionice u organizaciji hrvatskih policijskih savjetnika postale su prepoznatljiv proizvod koji se može smatrati uspješnim oblikom dodatne policijske edukacije provedene u izrazito nepovoljnim uvjetima.

3. ISTRAŽIVANJE PERCEPCIJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA KOJI SU SUDJELOVALI U MIROVNOJ MISIJI NATO/ISAF U POKRAJINI BADA KHŠAN U AFGANISTANU

Kako bi se dodatno provjerili prethodno izneseni zaključci, obavljeno je istraživanje percepcije policijskih službenika koji su u mirovnoj misiji u Afganistanu boravili u razdoblju od početka 2005. do sredine 2007. godine. Hrvatski policijski angažman može se ugrubo podijeliti u tri faze. Prva je trajala od siječnja do listopada 2005., druga od listopada 2005. do srpnja 2006. i treća od srpnja 2006. do sredine 2007. kada je ustanovljena misija EUPOL Afganistan.

Istražen je odnos ispitanika prema planovima postupanja, procjeni potreba lokalnih snaga, koordinaciji među akterima misije, učinkovitosti lokalnih i međunarodnih snaga, te programu obuke. Rabljena je metoda pisanog anketiranja za što je izrađen anketni upitnik sa 26 pitanja i tvrdnji zatvorenog tipa u svezi s kojima su ispitanici mogli dati jednu ocjenu (1 = nedovoljno, 2 = dovoljno, 3 = dobro, 4 = vrlo dobro, 5 = odlično, 0 = ne znam/bez odgovora), ili iskazati stupanj svoga slaganja (1 = uopće se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = djelomično se slažem, 4 = slažem se, 5 = potpuno se slažem, 0 = ne znam/bez odgovora). Postavljeno je i jedno pitanje otvorenog tipa u kojem je od ispitanika zatraženo da se izjasne o tome koji je projekt, po njihovom mišljenju, bio najsvrhovitiji te da svoj izbor obrazlože.

Od ukupno osam policijskih savjetnika koji su u promatranom periodu boravili u misiji anketom su obuhvaćena njih sedmorica.⁹ Anketiranje je provedeno 22. listopada 2012. distribucijom upitnika elektroničkom poštom. Uzorak se može smatrati reprezentativnim. Pribavljeni podaci obrađeni su statističkom metodom pri čemu je rabljena deskriptivna i analitička statistika, a za prikaz rezultata upotrijebljene su aritmetičke sredine (M), frekvencije (f) prikazane kao *visina ocjene* (*broj ocjena*), te sume (Σ).

Valja naglasiti kako su dobiveni rezultati samo percepcija policijskih službenika, od-

⁹ Osmi sudionik misije je autor ovog članka.

nosno riječ je tek o "istinitom vjerovanju" stručnih osoba (svojevrzne epistemičke zajednice) koje nije utemeljeno na čvrstim dokazima. Stoga se iz ovog istraživanja ne mogu izvoditi širi znanstveni zaključci. Stavovi policijskih savjetnika bit će rabljeni za usporedbu s rezultatima iznesenim u prethodnim dijelovima ovog rada.

3.1. Stavovi ispitanika u odnosu na plan stabilizacije stanja sigurnosti, plan i pravila misije, te procjenu kadrovskih, materijalnih i financijskih potreba

Ispitanici se djelomično slažu s tvrdnjom prema kojoj je plan stabilizacije stanja sigurnosti nakon suzbijanja organiziranog vojnog otpora u Afganistanu bio učinkovit ($M=2,71$; $f: 1(0), 2(2), 3(5), 4(0), 5(0), 0(0)$; $\Sigma=7$). Ovo je očekivani rezultat kada se preklopi zaključak prema kojima saveznici u odnosu na Afganistan nisu imali pripremljeni plan stabilizacije sa zaključkom prema kojem on u odnosu na pokrajinu Badakhšan nije bio toliko potreban budući da tamo nakon intervencije nije nastao sigurnosni vakuum.

Anketirani policajci se djelomično slažu s tvrdnjom prema kojoj je izvršena dobra procjena kadrovskih, materijalnih i financijskih potreba lokalne policije u pokrajini Badakhšan ($M=3,43$; $f: 1(0), 2(0), 3(4), 4(3), 5(0), 0(0)$; $\Sigma=7$). Takav stav je suprotan s prethodno iznesenim zaključcima (v. t. 1. i 2.2.). Policijski savjetnici koji su u Afganistanu boravili u prvoj fazi misije slažu se s ovom tvrdnjom u većoj mjeri od onih koji su u misiji boravili u njezinim kasnijim stadijima.

U svezi s procjenom kadrovskih potencijala lokalne policije, anketirani policijski savjetnici djelomično se slažu s tvrdnjom da je časnička razina bila dobro osposobljena ($M=2,71$; $f: 1(0), 2(4), 3(1), 4(2), 5(0), 0(0)$; $\Sigma=7$), dok se s tvrdnjom da je službenička razina bila dobro osposobljena ne slažu ($M=2,00$; $f: 1(1), 2(5), 3(3), 4(0), 5(0), 0(0)$; $\Sigma=7$). U svezi s prvom procjenom policijski savjetnici koji su u Afganistanu boravili u početnoj fazi misije slažu se s tvrdnjom da je časnička razina u većoj mjeri bila dobro osposobljena od onih koji su tamo boravili u kasnijim fazama misije.

Ispitanici se slažu s tvrdnjom da su njemački policijski savjetnici u Badakhšanu djelovali na temelju detaljnog plana misije ($M=3,80$; $f: 1(0), 2(0), 3(1), 4(4), 5(0), 0(2)$; $\Sigma=5$), te se isto tako slažu da su njemački policajci djelovali u skladu s jasnim pravilima misije ($M=4,00$; $f: 1(0), 2(0), 3(1), 4(4), 5(1), 0(1)$; $\Sigma=6$).

Glede plana i pravila misije, angažman hrvatskih policijskih savjetnika lošije je ocijenjen u odnosu na njemačke. Ispitanici se ne slažu s tvrdnjom da su hrvatski policajci djelovali na temelju detaljnog plana misije ($M=2,17$; $f: 1(2), 2(1), 3(3), 4(0), 5(0), 0(1)$; $\Sigma=6$), te se djelomično slažu s tvrdnjom da su djelovali u skladu s jasnim pravilima misije ($M=3,17$; $f: 1(1), 2(0), 3(3), 4(1), 5(1), 0(1)$; $\Sigma=6$).

3.2. Ocjena stupnja koordinacije između aktera misije

Anketirani policijski savjetnici ocjenjuju da je stupanj koordinacije između civilne i vojne komponente u provinciji Badakhšan bio dobar ($M=3,43$; $f: 1(0), 2(1), 3(2), 4(4), 5(0), 0(0)$; $\Sigma=7$). Može se primijetiti razlika između policajaca koji su u pokrajini boravili u prvoj fazi hrvatskog angažmana od onih koji su tamo boravili u posljednjoj fazi misije. Prvi suradnju s vojnom komponentom ocjenjuju vrlo dobrom ($M=4,00$), a potomji dobrom ($M=3,00$).

Nešto lošije ocjenjuje se koordinacija između civilnih projekata ($M=2,57$; $f: 1(1), 2(3)$),

3(1), 4(2), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$). I ovdje se može uočiti razlika prema vremenu angažmana u misiji s razlikom što su bolju ocjenu dali policajci angažirani u zadnjem dijelu misije ($M=4,00$). Policijski savjetnici u prvoj fazi angažmana dali su prosječnu ocjenu dovoljan ($M=1,50$).

Visoko je ocijenjena koordinacija između hrvatskih i njemačkih policijskih savjetnika ($M=4,14$; f: 1(0), 2(0), 3(0), 4(6), 5(1), 0(0); $\Sigma=7$).

Vrlo dobro je ocijenjena i koordinacija između hrvatskih policijskih savjetnika i hrvatskih diplomata ($M=3,71$; f: 1(0), 2(0), 3(3), 4(3), 5(1), 0(0); $\Sigma=7$). Može se uočiti kako su suradnju s diplomacijom nešto lošije ocijenili policijski savjetnici koji su u misiji bili u njezinoj središnjoj fazi. Ovaj rezultat u skladu je s nešto nižom ocjenom koordinacije iznesenom u prethodnoj analizi (v. t. 2.4.)¹⁰, što upućuje na zaključak da su različiti timovi možda imali različita iskustva na terenu pa samim time i na drugačiji način percipiraju određene probleme.

Zaključno u svezi s ovom temom može se reći kako su ispitanici visoko ocijenili stupanj koordinacije između pojedinih aktera, što je u suprotnosti s nekim ranije iznesenim zaključcima (v. t. 2.4.). No, raspon ocjena ipak se kreće od 2,57 do 4,14, pa se može pretpostaviti da bi stupanj usklađenosti mogao biti viši da je postojao kvalitetniji plan stabilizacije, detaljniji planovi i jasna (pisana) pravila misije.

3.3. Stavovi u svezi s učinkovitošću lokalne policije i međunarodnim intervencijskim snagama

Hrvatski policijski savjetnici djelomično se slažu s tvrdnjom da policija u Badakhšanu uživa ugled među lokalnim stanovništvom ($M=2,86$; f: 1(0), 2(2), 3(4), 4(1), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$). Ispitanici iz druge faze misije u većoj se mjeri slažu s tom tvrdnjom od ostalih kolega ($M=3,33$).

Identičan stupanj slaganja može se uočiti u svezi sa sličnom tvrdnjom prema kojoj je policija u pokrajini dobro surađivala s lokalnim stanovništvom i uživala njegovu potporu ($M=2,86$; f: 1(0), 2(1), 3(6), 4(0), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$).

Ispitanici se djelomično slažu i s tvrdnjom da lokalna policija učinkovito obavlja temeljne policijske zadaće ($M=2,86$; f: 1(0), 2(3), 3(3), 4(1), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$). Ispitanici iz treće faze misije najmanje se slažu s ovom tvrdnjom ($M=2,00$), ispitanici iz prve faze slažu se djelomično ($M=3,00$), a ispitanici iz središnje faze se najviše slažu ($M=3,33$).

S tvrdnjom da su temeljne policijske zadaće u provinciji Badakhšan učinkovitije od lokalne policije obavljale međunarodne intervencijske snage ispitanici se djelomično slažu ($M=2,80$; f: 1(1), 2(1), 3(1), 4(2), 5(0), 0(2); $\Sigma=5$).

Ispitanici se ne slažu s tvrdnjom da je policija u provinciji djelovala poput civilnih snaga odgovornih za provedbu zakona, a ne poput pomoćnih ili paravojskih postrojba ($M=2,29$; f: 1(0), 2(5), 3(2), 4(0), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$). S tom se tvrdnjom u većoj mjeri slažu policajci iz prve faze misije ($M=3,00$). Ovaj rezultat korespondira sa zaključcima Bayleyove i Peritove studije (v. t. 1.), u kojoj autori više puta naglašavaju kako policajci nikako ne bi smjeli biti "mali vojnici" u postkonfliktnim intervencijama.

Anketirani policijski službenici ne slažu se s tvrdnjom prema kojoj je obnovu policijskog sustava u Badakhšanu na zadovoljavajući način pratila i obnova pravosudnog sustava

¹⁰ Autor ovog članka sudjelovao je u drugoj fazi misije u Afganistanu.

($M=2,00$; f: 1(2), 2(3), 3(2), 4(0), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$), što potvrđuje zaključak u svezi s niskim stupnjem koordinacije između aktera intervencije (v. t. 2.4.), posebice u svezi s provedbom civilnih projekata (v. t. 3.2.).

S tvrdnjom da su se međunarodni policijski savjetnici u najvećoj mjeri morali oslanjati na improvizaciju tijekom svoga djelovanja ispitanici se slažu ($M=3,86$; f: 1(0), 2(0), 3(3), 4(2), 5(2), 0(0); $\Sigma=7$). To se može povezati sa zaključkom u svezi s nedostatkom planova i pravila misije (v. t. 2.2.), ali i s teškim terenskim uvjetima u kojim su policijski savjetnici djelovali.

I na kraju, ispitanici se djelomično slažu s tvrdnjom da su međunarodni policajci svakodnevno obavljali operativno savjetovanje lokalnih policijskih snaga ($M=3,14$; f: 1(0), 2(1), 3(4), 4(2), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$), što je prilično niska ocjena s obzirom na nominalni mandat "policijskog savjetovanja" u misiji. To za sobom povlači pitanje je li "savjetovanje" bilo stvarna uloga policijskih savjetnika u obnovi lokalne policije, je li ona bila jasno definirana strateškim planovima, odnosno je li ta uloga uopće bila provediva s obzirom na stanje na terenu.

3.4. Stavovi u odnosu na obuku lokalne policije

Ispitanici se jedva djelomično slažu s tvrdnjom da je trening policije obavljalo iskusno osoblje policijskih akademija osposobljeno za izradu nastavnih planova i pedagoški pristup obuci ($M=2,50$; f: 1(1), 2(2), 3(2), 4(1), 5(0), 0(1); $\Sigma=6$). Ne slažu se s tvrdnjom da je pokrajinska policija obučavana na temelju cjelovitog i kvalitetno izgrađenog nastavnog plana ($M=1,83$; f: 1(2), 2(3), 3(1), 4(0), 5(0), 0(1); $\Sigma=6$), a uopće se ne slažu s tvrdnjom da je plan obuke prošao stručnu evaluaciju ($M=1,33$; f: 1(4), 2(2), 3(0), 4(0), 5(0), 0(1); $\Sigma=6$). Ovi rezultati potpuno idu u prilog ranijim zaključcima prema kojima se postupalo improvizirano i neplanski. Bez obzira na to što su na radionicama i drugim oblicima edukacije polaznici mogli usvojiti korisna policijska znanja, nije se radilo o aktivnostima koje su detaljnije osmislili mjerodavni stručnjaci i koje bi u konačnici rezultirale održivim programom obuke.

Ispitanici se djelomično slažu s tvrdnjom da je obuka pokrajinske policije prilagođena lokalnim uvjetima ($M=3,14$; f: 1(0), 2(1), 3(4), 4(2), 5(0), 0(0); $\Sigma=7$). Djelomično se slažu s tvrdnjom da je tijekom obuke naglasak stavljen na obavljanje borbenih operacija i samozastitu policijskih službenika ($M=3,00$; f: 1(1), 2(0), 3(3), 4(2), 5(0), 0(1); $\Sigma=6$), a slažu se s tvrdnjom da je tijekom obuke naglasak stavljen na legitimno policijsko djelovanje ($M=3,67$; f: 1(0), 2(1), 3(2), 4(3), 5(0), 0(1); $\Sigma=6$). Navedeni rezultati upućuju na to da je tijekom edukacije naglasak u nešto većoj mjeri stavljen na teme koje bi i trebale biti srž policijske obuke u postkonfliktnim okruženjima.

3.5. Percepcija o najsvrhovitijem projektu u kojem su sudjelovali hrvatski policijski savjetnici

U svezi sa stavom o tome koji su projekti, u kojima su hrvatski policijski savjetnici u pokrajini Badakhšan sudjelovali, bili najsvrhovitiji, mišljenja su bila podijeljena.

Dva ispitanika nisu se izjasnila glede ovog pitanja. Jedan službenik smatra kako je najuspješniji projekt bio nabavka konja za potrebe granične policije, jer se radilo o konkretnom, dobro koordiniranom i organiziranom njemačkom projektu tijekom čijeg su osmišljavanja, pripreme i realizacije presudan doprinos dali hrvatski policijski savjetnici.

Jedan ispitanik smatra da je, bez obzira na improvizaciju, najsvrhovitiji projekt bila obuka lokalne policije zato što je provođenje takvih aktivnosti bilo jedino i moguće, imajući

u vidu mandat i pravila misije, te financijska sredstva koja su bila na raspolaganju. Drugi ispitanik dijeli to mišljenje i također izdvaja trening iz desetak nastavnih cjelina kojim se doprinijelo unapređenju rada lokalne policije. Prema mišljenju ovog ispitanika sama prisutnost međunarodnih snaga u pokrajini utjecala je na smanjenje incidenata u kojima su kršena ljudska prava ili je dolazilo do nehumanog postupanja prema građanima, a tome su dodatno pridonijele radionice u koje se pokušao uključiti što veći broj lokanih policajaca. Isto tako, ovaj ispitanik je izdvojio izgradnju zgrade glavnoga policijskog stožera što je poboljšalo uvjete rada, ali s tim u svezi ističe kako se nije radilo o projektu u kojem su hrvatski i njemački policijski savjetnici imali neku odlučujuću ulogu. Smatra da je nakon dovršetka gradnje pokrajinskoga policijskog stožera velik dio operativnih poslova koncentriran na jednom mjestu, što je rezultiralo boljom komunikacijom i jednostavnijim rukovođenjem.

Dvojica anketiranih policijskih savjetnika izdvojila su projekt obuke i zapošljavanja žena u lokalnu policiju. Oni smatraju da je ovaj projekt pomogao u promjeni percepcije prema afganistanskim ženama i njihovoj ulozi u društvu, te da je to bio prvi uspješni projekt tog tipa u Afganistanu koji je proveden izvan područja Kabula.

I na kraju jedan kolega je izdvojio važnost tečaja opismenjavanja policijskih službenika kao nužnog preduvjeta za upoznavane sa zakonima i zakonitim načinom postupanja.

U svezi s prethodnim odgovorima može se uočiti kako ispitanici preferiraju projekte u kojima su u većoj mjeri sudjelovali ili su ih osobno inicirali.

4. ZAKLJUČAK

Na temelju provedene analize sudjelovanja hrvatskih policijskih službenika u ISAF-ovoj mirovnoj misiji u Afganistanu mogu se potvrditi svi glavni zaključci do kojih su došli Bayley i Perito u svojoj studiji o ulozi policijskih snaga u međunarodnim intervencijama. Dobiveni rezultati mogu se preformulirati u preporuke na sljedeći način:

1. Potrebno je dalekosežnije strateško planiranje koje neće biti usmjereno prema uklanjanju posljedica, već uzroka izazova koje su, kako navodi Tatalović u predgovoru knjige navedenih autora, "intervenirajuće sile nastojale umanjiti, pojednostaviti, spojiti u jednu cjelinu". Nedostatno strateško promišljanje ogleda se i u nepostojanju jasnih planova i pravila misija, neadekvatnim procjenama kadrovskih, materijalnih i financijskih potreba nužnih za obnovu i obuku lokalnih policijskih snaga, te lošoj međusobnoj koordinaciji međunarodnih aktera uključenih u intervenciju. Neplansko djelovanje redovito rezultira ili pasivnošću međunarodnih policijskih snaga ili provođenjem improviziranih projekata dvojbene vrijednosti. Na taj način nije moguće pristupiti izgradnji policije koja će moći učinkovito suzbijati terorizam, pobunu ili kriminal bilo koje vrste.
2. Treba težiti izgradnji lokalnih policijskih snaga koje će odlikovati zakonito i legitimno postupanje. Krajnji cilj je stjecanje naklonosti domaćeg stanovništva kojeg treba štiti i služiti mu u punom smislu tih riječi. To je dugoročan projekt, ali jedino na taj način borba protiv asimetričnog protivnika u konačnici može biti uspješna.

Iznesene zaključke trebali bi imati na umu mjerodavni rukovoditelji prilikom donošenja odluka u svezi s planiranjem i provedbom međunarodnih intervencija kako bi nacionalni angažman u mirovnim misijama bio svrsishodan, odnosno kako bi bio od obostrane koristi, i za Hrvatsku i za zemlje primateljice.

LITERATURA

1. Bayley, David H.; Perito, Robert M. *Policijska u ratu: Suzbijanje pobunjeničtva, terorizma i nasilničkog kriminaliteta*. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2012.
2. *Biblija*. Stvarnost, Zagreb, 1968.
3. Savić, Dean. *Memento Afganistan*. Digital point tiskara d.o.o. Rijeka. Zagreb, 2009.
4. Savić, Dean. *Osobne bilješke iz mirovne misije u Afganistanu 2005-6*, neobjavljeno.

Summary _____

Dean Savić

The Position and the Role of Police Forces in International Interventions: Croatian Participation in the NATO/ISAF Peacekeeping Mission in Afghanistan

Strategic planning of international interventions should be directed toward removing the causes, not the consequences of security risks. Until now it has not been the case, which is reflected in the lack of clear policies and plans of missions, inadequate assessments of personnel, material and financial needs required for the renewal of local police forces, and poor coordination between international actors involved in the intervention. Unplanned actions regularly result in inactivity of international police forces or in the improvised projects with dubious values. Consequently, it is not possible to build local police forces able to deal in the efficient and legitimate fighting of insurgency, terrorism and violent crime. The ultimate goal is to gain sympathy and support of local population, which should be protected and served in the full sense of the word. It cannot be a short-term project or a part of an exit strategy. This is the only way of successful fighting against contemporary asymmetric threats.

Key words: NATO, ISAF, EUPOL, peacekeeping mission, Afghanistan, Croatian police advisors.